

Hur unga vuxna som tagit del av arbetsinriktade insatser upplever övergången från skola till arbete

- Behov av stöd i övergången

Sanna Svedlund
Josefine Tapper

Medicinska Fakulteten

Arbetsterapeutprogrammet

Arbetets art:	Examensarbete omfattande 15 högskolepoäng, 90 poängsnivå, inom ramen för Arbetsterapeutprogrammet, 180 hp
Titel:	Hur unga vuxna som tagit del av arbetsinriktade insatser upplever övergången från skola till arbete – Behov av stöd i övergången
Engelsk titel:	How Young Adults who Participated in Vocational Rehabilitation Experience the Transition from School to Work – The need for support in the transition
Författare:	Sanna Svedlund och Josefine Tapper
Handledare:	Moa Yngve och Jane Holstein
Termin:	Höstterminen 2018
Antal sidor:	29

SAMMANFATTNING:

Övergången från skola till arbete eller vidare studier för unga vuxna är en enskild aktivitetsperiod som formas av en interaktion mellan individen och den omgivande miljön. Övergången präglas av strävan efter ett arbete men att få en fast förankring på den reguljära arbetsmarknaden kan vara problematisk. Unga vuxna kan därför vara i behov av stöd från samhällets resurser samt familj och vänner. Syftet med studien är att beskriva hur unga vuxna upplever övergången från skola till arbete eller vidare studier samt om unga vuxna upplever behov av stöd i övergången från skola till arbete eller vidare studier och i sådana fall vilken typ av stöd. För att besvara studiens syfte intervjuades åtta personer i åldrarna 19 till 28 år som upplevde en pågående övergång. Intervjuguiden har Model of Human Occupation samt Bolic Baric som teoretisk förankring. Det inspelade materialet har transkriberats, analyserat och kondenserats. I resultatet framkom övergången som en tid av förändrade rutiner och roller där unga vuxna formas efter samhället. I övergången är stöd från familj och vänner samt samhället nödvändigt men upplevs varierat. Det finns ett behov av vidare forskning gällande utformning och implementering av insatser då övergången är en komplex tid som utvecklas fortskridande.

Nyckelord: övergång från skola till arbete, unga vuxna, arbete, samhällets stöd, socialt stöd

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	1
1.1. Övergången från skola till arbete	1
1.2. Unga vuxna	1
1.2.1. Arbetets betydelse för unga vuxna	2
1.3. Stöd i övergången för unga vuxna	2
1.3.1. Formellt stöd	3
1.3.2. Informellt stöd	3
2. Syfte	4
3. Metod	4
3.1. Studiedesign	4
3.2. Urval	4
3.3. Deltagarna	4
3.4. Genomförande	5
3.5. Databearbetning	5
3.6. Analys	6
3.6.1. Databearbetning	6
3.6.2. Analys av intervjuer	6
4. Etiska aspekter	7
5. Resultat	8
5.1. En tid av förändring	8
5.1.1. När rutiner försvinner och nya rutiner formas	8
5.1.2. Att förlora och söka efter nya roller	8
5.2. Att bli vuxen och självständig	9
5.3. Samhällets stöd och resurser	10
5.4. Familj och vänner stöd	10
5.4.1. Stöd i övergången	10
6. Diskussion	11
6.1. Metoddiskussion	11
6.2. Resultatdiskussion	12
7. Konklusion	14
8. Referenser	15

Bilaga 1: Informationsbrev verksamhet	18
Bilaga 2: Informationsbrev deltagare.....	20
Bilaga 3: Intervjuguide	22

1. Bakgrund

1.1. Övergången från skola till arbete

Under sin livstid går en människa igenom ett flertal faser där varje enskild fas avslutas och påbörjas genom en övergångsperiod. Övergången mellan olika faser kan ses ur ett biologiskt perspektiv där människan genomgår ett enhetligt antal faser. Övergångar har en biologisk förankring (Giddens & Sutton, 2014) men präglas till största del av kulturella normer och föreställningar (Kielhofner, 2012). En övergång mellan livets olika faser är en process som består av ett samspel mellan individen själv och den omgivande miljön (Bolic Baric, 2016).

Övergången från skola till arbete ses idag som en enskild aktivitetsperiod och pågår från avslutad gymnasieutbildning till dess att individen fått arbete eller påbörjat vidare studier. Övergången från skola till arbete är en individuell process som utvecklas i varierande takt (Kielhofner, 2012; Statens Offentliga Utredningar (SOU), 2013) och har under senare decennier förändrats för unga vuxna (SOU, 2013). De kulturella normstrukturer och föreställningar som existerar i samhället stämmer i varierad grad överens med övergången för enskilda individer (Kielhofner, 2012). Övergången från avslutad skola till arbete går hand i hand med övergången från barn till steget in i vuxenlivet (Lorentzen, Bäckman, Ilmakunnas & Kauppinen, 2018; SOU, 2013). Perioden från avslutad gymnasieutbildning till steget in i vuxenlivet har gått från att vara en snabb tid av välstrukturerade livshändelser som tidigare inkluderade att skaffa ett arbete, giftermål och bilda familj till en mer utdragen och mindre homogen process. Händelserna som präglar övergången från skola till arbete äger idag rum allt senare och är mindre strukturerade, exempelvis bidrar högre krav på utbildning och ökad etableringsålder till en längre och mer komplex övergång (Lorentzen et al., 2018).

Egenskaper i en fysisk kontext, sociala förväntningar, ekonomiska villkor och politiska faktorer tillhandahåller resurser som kan verka främjande i form av möjligheter och stöd för en individ i övergången. Vidare kan bristande resurser i individens kontext eller en miljö som ställer för höga krav på kognitiva och fysiska förmågor ge upphov till en mer problematisk övergång som även kan framkalla känslor av oro och nedstämdhet. På grund av interaktionen mellan miljön och personliga faktorer samt den enskilde individens syn på den egna förmågan, utförandekapacitet och värderingar uppfattas och verkar miljön främjande eller hindrande i övergången från skola till arbete eller vidare studier (Kielhofner, 2012).

1.2. Unga vuxna

Utifrån den kronologiska åldern är unga vuxna mellan 18–30 år, ett åldersspann som har ökat i samband med den förlängda övergången från skola till arbete. Unga vuxna befinner sig i en fas i livet som kan innefatta stora och många omställningar (Hwang, Frisé & Nilsson, 2018). I övergången från avslutad skola till arbetsliv eller vidare studier strävar unga vuxna efter autonomi och att göra val av aktiviteter som är meningsfulla för individen själv men samtidigt möter förväntningar från omgivningen. Genom att testa nya aktiviteter tillsammans med tidigare erfarenheter så skapar unga vuxna en individuell historia av handlingar, reflektioner och upplevelser. Historien formar vad individen anser sig vara bra på, vad denne tycker om samt vad som anses viktigt i övergången och utgör den unga vuxnas viljekraft. Perioden som ung vuxen innefattar vanligen en förändring av roller, identitet och vanor som tidigare har influerat det dagliga livet (Kielhofner, 2012). Utforskande av identiteten är central för unga vuxna och innebär funderingar kring vem vi är och vem vi önskar att bli som vuxen, framförallt gällande arbete (Hwang & Nilsson, 2011). Att vilja testa och prova olika identiteter är ett sätt att hitta sig själv. Genom hur unga vuxna ser på sig själv i relation till den sociala omgivningens

värderingar samt hur omgivningen ser på individen så antar unga vuxna olika roller, vilket skapar delar av identiteten och utgör individens vanebildning. I övergången från skola till arbete påverkas delar av utförandekapaciteten då unga vuxna utvecklar nya sätt att använda sin intellektuella kapacitet och kan tillämpa sin kunskap i större utsträckning på omvärlden. Vidare påverkar den fysiologiska utvecklingen den unga vuxnas syn på sina egna förmågor och begränsningar. Unga vuxnas utförandekapacitet, vanebildning och viljekraft integrerat med den miljö individen lever och verkar inom kommer att påverka den unga vuxna och därmed övergången från avslutad skola till arbete eller vidare studier (Kielhofner, 2012).

1.2.1. Arbetets betydelse för unga vuxna

Perioden som ung vuxen associeras traditionellt med strävan efter ett arbete vilket är ett förekommande mål (Giddens, 2007; Kielhofner, 2012). Att ha ett arbete är högt värderat då lönen som ett arbete genererar utgör den viktigaste inkomstkällan och influerar hur unga vuxna har möjlighet att forma sitt liv (Leufstadius, Eklund & Erlandsson, 2009). Det innebär dock inte att det alltid är den aktivitet som anses viktigast (Law, 2002). Att skapa ett socialt nätverk, relationer och en mer strukturerad vardag är ytterligare faktorer som ett arbete kan främja och som unga vuxna värdesätter. För att nå målet att få ett arbete, är eftergymnasiala studier en väg för många unga vuxna att gå (SOU, 2013). Tidigare forskning visar på att låg utbildning innebär en högre etableringsålder och eftergymnasialutbildning blir därför en viktig aspekt att stabilisera sig på arbetsmarknaden (SOU, 2013). Arbete och vidare studier är aktiviteter som på grund av dess mångsidiga betydelse har en viktig inverkan på individens välmående (Law, 2002).

Att få en fast förankring på den reguljära arbetsmarknaden kan vara problematiskt för unga vuxna. Komplexiteten och svårigheter i övergången bidrar till att åren som ung vuxen även skildras av temporära arbeten och arbetslöshet (Lidström, 2009). Statistik belyser problematiken då omkring 15% unga vuxna år 2017 varken arbetade eller studerade (Lorentzen et al., 2018). Under det senaste decenniet har förändringar i konjunktur, arbetsmarknad och demografi lett till en ökad etableringsålder, från 20 till 29 år (SOU, 2018a). Tidigare forskning inom området är begränsat men belyser unga vuxnas otrygga position på arbetsmarknaden då välfärdssystem och arbetsmarknadsregler inte utvecklas i samma takt som komplexiteten i övergången från skola till arbete (Lorentzen et al., 2018). En problematisk och lång period av sökande efter ett arbete kan framkalla ett ifrågasättande av individens egna förmågor och kapaciteter vilket kan påverka individens självbild. Det inre ifrågasättandet kan vidare ha en negativ inverkan på hälsa, välmående och aktivitetsliv (Wilcock, 2006). Det är därför förekommande att unga vuxna är i behov av stöd och insatser från samhället (SOU, 2013).

1.3. Stöd i övergången för unga vuxna

Enligt FN konventionen för mänskliga rättigheter (2011) har alla individer “...*rätt till arbete, fritt val av sysselsättning, rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden samt till skydd mot arbetslöshet.*”

Individer med varierande svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden kan vara i behov av stöd från samhällets olika resurser. I Sverige finns det ingen gemensam struktur kring samverkan av insatser och stöd mellan kommuner, myndigheter och privata aktörer. Däremot har aktörerna olika skyldigheter utifrån Sveriges lagar, riktlinjer och förordningar (SOU, 2013).

Enligt Socialtjänstlagen kap 1. § 1 (SFS 2001:453) ska samhällets sociala tjänster verka främjande för individers ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor samt aktiva deltagande i samhällslivet. Vidare har kommunen, enligt socialtjänstlagen kap 1. § 1 (SFS 2001:453, huvudansvaret för att främja unga vuxnas rätt till arbete och utbildning samt att se till att det finns det stöd och hjälp individen är i behov av. Kommunen har även en skyldighet att samverka med andra aktörer och samhällsorgan rörande insatser i form av deltagande i kompetenshöjande verksamheter eller praktik då unga vuxna har beviljats ekonomiskt bistånd. (SOU, 2013).

1.3.1. Formellt stöd

Ett formellt stöd innefattar de samhälleliga funktioner som finns att tillgå i individens omgivning (Hellberg & Kjellberg, 2012). Vilka funktioner som finns tillgängliga för individen påverkas av de politiska och ekonomiska villkoren som existerar i samhället. Politiska och ekonomiska villkor spelar en omfattande roll i individens möjligheter till stöd i övergången från skola till arbete eller vidare studier (Bolic Baric, 2016). Statistik visar att 85 600 unga vuxna i slutet av 2017 tog del av en stödinsats från en myndighet, vilket vidare belyser en förekommande problematik i övergången och unga vuxnas behov av stöd (SOU, 2018:12b). Ett formellt stöd består ofta av insatser samordnade mellan myndigheter som arbetsförmedlingen, kommunala och privata aktörer som syftar till att stödja unga vuxna att etablera sig på den reguljära arbetsmarknaden (SOU, 2013).

För att skapa en långvarig och hållbar situation bör insatserna vara individanpassade och utföras i samråd med den unga vuxna för att alltid främja individens självständighet och delaktighet i sin egen situation (Eismann, Weisshaar, Carpetta, Cleary, Kirby & Persch, 2017). Insatser kan vara riktade mot olika eller flera delar av den unga vuxnas liv beroende på problematik som unga vuxna kan uppleva. Formellt stöd i form av insatser kan exempelvis vara kontakter, ekonomiskt bidrag, kartläggning, praktikplatser, utbildning eller vägledning. Avsaknad av insatser i ett tidigt skede men där behov finns kan orsaka en ökad problematik för välmående och aktivitetsliv samt skapa hinder i övergången (SOU, 2013). Vilka insatser som finns att tillgå är beroende av de rättigheter, skyldigheter och resurser som finns i den politiska och ekonomiska kontexten (Socialstyrelsen, 2017).

1.3.2. Informellt stöd

Ett informellt stöd innefattar funktioner som finns att tillgå från personer i den unga vuxnas omgivning, exempelvis familj och vänner (Bolic Baric, 2016). Ett informellt stöd kan innebära olika former av social stöttning som alla kan vara nödvändiga i övergången från skola till arbete eller vidare studier för den unge vuxna. Ett emotionellt stöd från en annan person kan innebära en känslomässig omtanke och tröst vid exempelvis stora förändringar eller oro. Att känna tillhörighet till någon eller något kan även upplevas genom det emotionella stödet. Praktiskt stöd är en annan social stöttning som kan vara nödvändig i övergången när den unga vuxna är i behov av tjänster eller fysiska föremål som exempelvis skjuts. En annan form av informellt stöd kan ges genom information, råd och vägledning (Christiansen, Baum & Bass, 2015). Det informella stödet blir en del av den unga vuxnas sociala miljö som kan verka främjande för att individen ska kunna nå sina mål i övergången (Kielhofner, 2012). En avsaknad av informellt stöd kan ge upphov till stress och ångest samt begränsa den unga vuxnas drivkraft och utförande (Christiansen, Baum & Bass, 2015; Kielhofner, 2012).

Sammanfattningsvis kan unga vuxna uppleva behov av stöd i övergången från skola till arbete eller vidare studier (SOU, 2013), då 127 600 unga vuxna idag står utanför arbetsmarknaden. Kraven för att ta sig in på den reguljära arbetsmarknaden har ökat och övergången har blivit en mer heterogen period och trots statliga och kommunala insatser från samhället de senaste 15 åren minskar inte antalet unga vuxna som varken arbetar eller studerar (SOU, 2018:11a). Det är därför nödvändigt med mer forskning som belyser unga vuxnas komplexa situation och behov av stöd under en viktig övergångsperiod.

2. Syfte

Syftet med studien är att beskriva hur unga vuxna som deltar eller har deltagit i en arbetsinriktad insats upplever övergången från skola till arbete eller vidare studier

- Upplever unga vuxna som deltar eller har tagit del av en arbetsinriktad insats ett behov av stöd i övergången från skola till arbete eller vidare studier och i sådana fall vilket typ av stöd

3. Metod

3.1. Studiedesign

För att besvara studiens syfte, att beskriva målgruppens upplevelser av övergången från skola till arbete eller vidare studier, genomfördes individuella intervjuer. Metoden gav möjlighet att undersöka och analysera fenomenet grundat på enskilda individers berättelser (Kristensson, 2014).

3.2. Urval

I studien tillämpades ett bekvämlighetsurval för att komma i kontakt med personer som deltar eller har deltagit i en arbetsinriktad insats. Bekvämlighetsurvalet kombinerades sedan med ett snöbollsurval (Kristensson, 2014).

Följande inklusionskriterier användes för att finna lämpliga deltagare att inkludera i studien:

- Deltagaren ska vara mellan 18–30 år
- Deltagaren har avslutat gymnasieutbildning (kräver ej fullständig utbildning eller fullständigt betygsdokument)
- Deltagaren pratar och förstår svenska

3.3. Deltagarna

Totalt 8 personer deltog i studien och intervjuerna genomfördes mellan juni till september 2018. En pilotintervju genomfördes och inkluderades i studien. Deltagarnas åldrar varierade mellan 19 till 28 år. Av de totalt åtta medverkande deltagare identifierade sig tre som kvinnor, fyra som män och en som icke-binär. Deltagarnas medelålder var 24 år. En variation på antal år i övergången förekom. Två deltagare har befunnit sig i övergången i åtta år, en i sju år, tre deltagare i sex år, en i fyra år och den sista deltagaren i ett år (Se tabell 1). Inget bortfall förekom i studien.

TABELL 1: DEMOGRAFISK DATA

Informant	A	B	C	D	E	F	G	H	MV
Kön	K	M	M	K	K	IB	M	M	-
Ålder	21	27	23	28	24	19	26	24	24
Antal år i övergång	6	8	6	8	6	1	7	4	5.75

K=kvinnor. M=Man. IB=Icke-binär. MV=Medelvärde.

3.4. Genomförande

Två informationsbrev med tillhörande samtyckesblanketter utformades med stöd av Kristensson (2014). Informationsbrevet till verksamheterna (Se bilaga 1) och informationsbrevet till deltagarna (Se bilaga 2) är grundade på Vetenskapsrådets (2017) krav kring god forskningssed. Informationsbrevens syftade till att ge information gällande studien, deltagande samt hantering av insamlade data. Kontakt togs med 32 verksamheter under en fem månaders period. De verksamheter som kontaktades ansågs lämpliga då de arbetade med målgruppen, exempelvis kommunala samordningsförbund, privata och statliga arbetsförmedlare. Huvudsakligen togs kontakt genom e-post men även telefon eller personlig kontakt förekom. Efter första kontakten med en verksamhet skickades ett informationsbrev ut via mail. På grund av tidsbrist svarade inte eller tackade 31 verksamheter nej. En av de verksamheter som kontaktades svarade och lämnade samtycke till att studien fick genomföras inom verksamheten. En anställd på verksamheten tillfrågades sex personer som uppfyllde inklusionskriterierna om intresse för deltagande där samtliga tackade ja till deltagande. Kontaktuppgifter till de potentiella deltagarna vidarebefordrades från kontaktpersonerna. I snöbollsurvalet tillfrågades tolv personer via telefon eller sociala medier som antogs ha en koppling till målgruppen. Två av de tolv personerna rekommenderade vidare en vardera potentiell deltagare som uppfyllde studiens inklusionskriterier. Potentiella deltagare från samtliga urvalen kontaktades sedan via telefon för bokning av intervju. Informationsbrev och samtyckesblankett till studiens deltagare skickades ut via mail eller lämnades via kontaktpersonen på verksamheten och inlämnades sedan av deltagaren vid intervjutillfället.

3.5. Datainsamling

För att besvara syftet utfördes semistrukturerade intervjuer (Kristensson, 2014).

Inför datainsamlingen utformades en intervjuguide (se bilaga 3). Intervjuguiden inleddes med nio demografiska frågor. De demografiska frågorna omfattade ålder, kön samt frågor gällande gymnasiet. Den del av intervjuguiden som innehöll de demografiska frågorna utformades så att deltagaren skulle kunna besvara dem skriftligt. Vid två tillfällen där intervjun genomfördes via videosamtal besvarades frågorna verbalt. Vidare utformades en intervjuguide bestående av elva huvudfrågor som är uppdelade i två kategorier. I de sju första frågorna som är tillhörande kategorin ”övergången” har Model of Human Occupation: teori och tillämpning (Kielhofner, 2012) använts som teoretisk referensram. De sju frågorna utformades för att få en beskrivande bild av hur erfarenheter, roller, miljö samt upplevelse av egna förmågor har haft en inverkan på

upplevelsen av övergången från skola till arbete eller vidare studier. Exempel på en intervjufråga som ställdes var ”Beskriv hur dina dagar har förändrats sedan du slutade gymnasiet?”. Resterande fyra frågor ingick i kategorin ”stöd” där Bolic Baric (2016) har använts som inspiration gällande formellt och informellt stöd. Frågorna utformades för att insamla upplevelser kring behov av stöd och vilken påverkan stöd och avsaknad av stöd har på övergången från skola till arbete eller vidare studier. Exempel på en intervjufråga angående stöd ”Är det något du anser att du skulle behöva hjälp med för att uppnå dina mål?”.

En pilotintervju genomfördes. Efter den utförda pilotintervjun lyssnades materialet igenom och potentiella förändringar diskuterades i intervjuguiden (Kristensson, 2014). Ingen fråga ändrades efter pilotintervjun men det framkom ett behov av att ställa fler följdfrågor för att fånga fler och djupare upplevelser. Det framkom även behov av att ställa en fråga åt gången för att vara tydliga samt använda konstpauser för att ge deltagaren möjlighet att fundera. Samtliga intervjuer har spelats in med hjälp av ett inspelningsprogram på en dator. Enligt Kristensson (2014) är inspelning lämpligt då allt fokus kan ligga på intervjutillfället samt att material senare kan lyssnas igenom och analyseras. De utförda intervjuerna, inklusive pilotintervjun genomfördes av två intervjuare. Intervjuerna turades om att agera huvudintervjuare vid varannan intervju. Båda intervjuare hade som uppgift att övervaka ljudinspelning samt inflika med frågor vid behov. Intervjuerna som genomfördes via videosamtal utfördes på en plats där andra ej hade tillträde och deltagaren rekommenderades att befinna sig i en lugn miljö. Den plats där resterande intervjuerna genomfördes varierade då platsen bestämdes i samråd med studiedeltagaren exempelvis konferensrum. Varje lokal var bokad inför tillfället så utomstående ej kunde störa. Intervjuerna varierade mellan 16–31 minuter med medellängd på 23 minuter och 13 sekunder. I slutet av varje intervju gavs deltagaren möjlighet att lyfta eventuella uppkomna reflektioner eller funderingar.

3.6. Analys

3.6.1. Databearbetning

Samtliga intervjuer transkriberades för vidare bearbetning och analys. Intervjuerna delades upp och fyra transkriberingar var utfördes. Deltagarnas namn avidentifierades och platser eller namn som beskrivits i intervjun har ersatts med X i det skriftliga materialet. Kortare tystnad markerades med tre punkter (...) och pauser mer än fem sekunder markerades med (kortare paus), känslouttryck antecknades inom parenteser. Varje intervjuperson benämndes med en bokstav (Kristensson, 2014).

3.6.2. Analys av intervjuer

En kvalitativ ansats har använts som metod för analys av intervjuerna. Stöd har tagits i Kristenssons (2014) analysmetod. Analysen påbörjades genom att samtliga transkriberingar lästes igenom enskilt. Inga noteringar antecknades vid första genomläsningen (Kristensson, 2014). Vidare lästes transkriberingarna ytterligare en gång och reflektioner och funderingar kring transkriberingarnas innehåll antecknades. Tillsammans diskuterades sedan tolkningar och reflektioner som uppstått under tidigare genomläsning. Efter det identifierades meningsbärande enheter i varje enskild transkribering. Materialet lästes igenom tillsammans och de meningsbärande enheterna markerades. De meningsbärande enheterna kondenserades och varje sammanfattande kod antecknades (se exempel i tabell 2). Kondenseringen av de två första transkriberingarna genomfördes gemensamt, därefter fortskred processen på enskilt håll. Samtliga koder granskades tillsammans för att identifiera likheter och skillnader. Liknande

koder fördes samman och bildade till en början nio kategorier. Varje kategori och kod granskades ytterligare en gång för att finna fler likheter och skillnader. Kategorier som innehöll likheter slogs samman och bildade ett gemensamt tema. Slutligen kvarstod fyra teman med åtta underkategorier. Transkriberingarna lästes ytterligare och stämades av med de fyra framtagna teman. Kategorisering av koderna var en pågående process som fortskred under hela arbetet med resultatet.

TABELL 2: EXEMPEL UR ANALYS AV INTERVJUER

Meningsbärandeenhet:	Kod:	Underkategori	Tema
Det är väl en väldigt stor förändring. Eh man har ju egentligen gått från att vara ett barn till att vara en vuxen människa liksom som tar ansvar för sitt och allt som det... allt som har att göra med att vara vuxen liksom att ta ansvar själv	Att gå från att vara barn till vuxen är en stor förändring som innebär att ta eget ansvar.	Synen på sig själv	Att bli vuxen och självständig

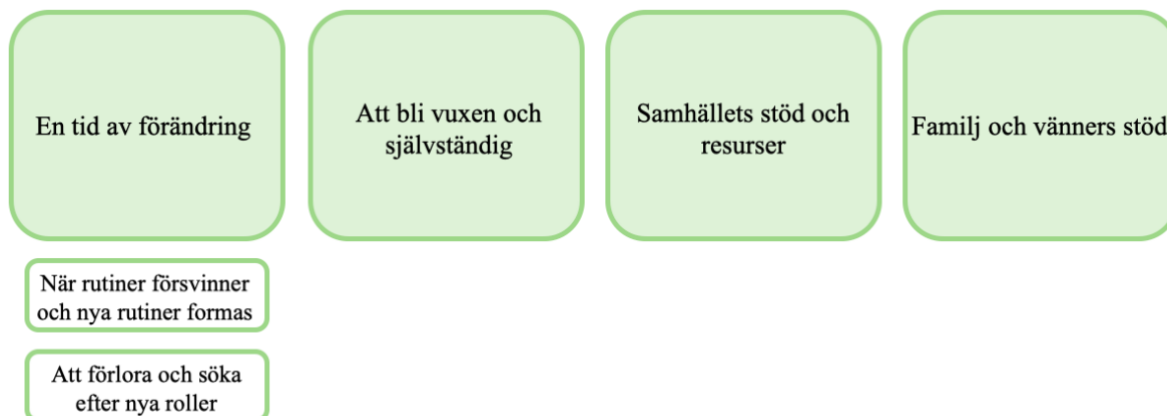
4. Etiska aspekter

Studien har följt Vetenskapsrådets krav utifrån God forskningssed (2017). Att följa vetenskapsrådets krav innebär att allt material som tillhör studien har skyddats från obehöriga och endast författarna samt handledarna till studien har haft tillgång till materialet. Vid utformning av informationsbrev till verksamheter och potentiella deltagaren har fackmässiga termer anpassats för att öka förståelsen av studien innebörd. Informationsbrev har tydligt förklarat syftet med studien samt vilka krav som studien innebär vid deltagande. Att deltagande är frivilligt och kan avbrytas när som helst har informerats skriftligt i informationsbrev samt muntligt vid intervjutillfället. Dessutom har varje deltagare alltid kunnat välja att avstå från att besvara en viss fråga. Vid utformning av intervjuguidens har språk och formuleringar anpassats i strävan efter lättförståeliga frågor. Intervjufrågorna är utformade för att besvara syftet och andra ämnen har ej berörts i intervjuguiden. Att intervjun kommer att spelas in har informerats skriftligt i informationsbrev samt muntligt vid intervjutillfället.

5. Resultat

Resultatet presenteras utifrån fyra teman med två underkategorier (Se figur 1).

FIGUR 1: RESULTATÖVERSIKT

5.1. En tid av förändring

Samtliga informanter beskrev upplevelser av förändringar som ägt rum i deras liv sedan de avslutade gymnasiet.

5.1.1. När rutiner försvinner och nya rutiner formas

Förändringen av rutiner framkallade känslor av ensamhet, isolering och nedstämdhet. Flera informanter upplevde förvirring och vilsenhet med känslor av stress och ångest, vilket vidare är känslor som har beskrivits genomgående i övergången från skola till arbete eller vidare studier. Efter skolans slut upplevde informanterna sig lämnat en period med självklara rutiner och aktiviteter till en period utan en förutbestämd struktur. Den första tiden i övergången beskrevs som en tid där de själva fick bestämma innehållet i sina dagar, vilket initialt genererade känslor av frihet. Succesivt medförde förlusten av de förutbestämda rutinerna långa dagar som spenderades i hemmet.

“I skolan var rutinerna väldigt inrutade och nu är det inte alls så, nu måste jag ju själv bestämma vad jag ska göra på en dag. Gör jag inget då blir det liksom inget.” - Informant F

Det fanns en variation mellan informanterna när nya rutiner och aktiviteter började ta plats. Rutiner kunde periodvis vara mer eller mindre strukturerade beroende av möjlighet till sysselsättning. Samtliga informanter upplevde att arbetsrelaterade aktiviteter genererade rutiner i vardagen. Längtan efter stabilitet och struktur infann sig i högre grad av de som befunnit sig en längre tid i övergången medan de som befann sig tidigt i övergången inte upplevde samma behov.

5.1.2. Att förlora och söka efter nya roller

Efter avslutad gymnasietid beskrevs en upplevd förlust och förändring av roller de tidigare haft i skolgången vilket genererade förvirring kring den egna identiteten och ett missnöje med sig själv. Vidare upplevdes förlusten av roller samt förvirring kring den egna identiteten påverka

informerarnas mående negativt med känslor av nedstämdhet, vilket blev hindrande till att gå vidare i övergången.

“Man förlorar ju sin identitet. Från att sluta skolan där man har en tydlig roll, det är liksom en vardag som är väldigt fyrkantig. Man har sitt, men just den verkligheten som man lever i då förändras ganska drastiskt, så förlorar ju man identiteten” - Informant H

Samtliga upplevde att övergången från skola till arbete eller vidare studier är en tid som präglas av utforskande och personförändring i sökandet efter nya roller och identiteter. Utforskandet av roller beskrevs inkludera nya och större ansvarsområden. Förändringen präglades i perioder av varierande känslor som innefattade både förvirring och nya möjligheter kring roller.

5.2. Att bli vuxen och självständig

Efter avslutad gymnasietid beskrev informanterna sig gå från tiden som barn mot en tid som vuxen. Det framkom en upplevelse av att samhället hade förväntningar på att informanterna skulle klara att ta sig an vuxenrollen och allt som det upplevdes innebära. Självständighet beskrevs som det huvudsakliga i vuxenblivande och var även av majoriteten ett förekommande mål i övergången.

“Först och främst att kunna vara ekonomiskt oberoende från andra så att jag kan klara mig själv och gå runt. Att klara sig själv är väl en stor motivation” - Informant G

Att vara självständig innefattade enligt informanterna att flytta hemifrån, ta egna beslut, betala räkningar och vara ekonomiskt oberoende av tidigare vårdnadshavare. För att uppnå självständighet framkom inkomst som ett grundläggande krav från samhället. Det framkom från majoriteten av informanterna att samhällets upplevda förväntningar kring vuxenblivande var svåra att hantera och leva upp till. Ett flertal beskrev svårigheter att hantera aktiviteter som att söka ett arbete, skriva CV och gå på arbetsintervju vilket begränsade deras inkomst och därmed självständighet.

Det framkom att arbete var och är ett krav från samhället och beskrevs av samtliga som ett huvudsakligt mål i övergången. Samhällets krav på att arbeta upplevdes genomgående i övergången och pressen på att skaffa ett arbete beskrevs redan ha uppstått innan avslutad gymnasietid. Ett arbete beskrevs innebära möjligheter att betala skatt, klara sig själv samt en personlig- och karriärmässig utveckling. Vidare studier beskrevs som en möjlighet till arbete.

“... det var krav från jobbet och allmänheten i sig. Man behöver jobba och pengar. – Informant E

Flertalet informanter upplevde att de tog första bästa arbete och flera osäkra anställningar, endast för att slippa vara arbetslös. Att hantera ett arbete i ett samhälle där pressen är hög och enskilda arbetsplatser ej varit tillmötesgående har beskrivits påverka måendet negativt vilket utgjorde ett hinder för att nå målet att arbeta. För ett fåtal informanter har kraven blivit så höga att det vidare lett till sjukskrivning.

5.3. Samhällets stöd och resurser

Informanterna upplevde sig både ha, haft och behöva stöd från samhället i övergången från skola till arbete eller vidare studier.

Det framkom att samordnade insatser mellan yrkesgrupper samt kommuner och myndigheter ansågs viktigt och spela en stor roll i hur stödet upplevdes. På grund av bristande kommunikation mellan olika yrkesgrupper upplevde informanterna minskad tillit och emellanåt undveks insatser helt. Trots det uttryckta behovet existerade inte samordnade insatser i den mån informanterna uttryckte sig behöva. Att samhället erbjöd insatser där vägledning kunde ges i övergången är något som saknades enligt informanterna.

“Vi har mycket kontakt för möten, återkopplingsmöten med försäkringskassan och andra myndigheter. Det är sådana grejer hon hjälper till med och är med på möten”. – Informant E

Negativa upplevelser av samhälleliga insatser har framkommit. De insatser som beskrevs var exempelvis jobbförmedlare och psykiatriska kontakter. Vanligaste orsakerna till en negativ upplevelse beskrevs vara svårigheter att känna ett förtroende mellan instanser samt att kontaktpersoner ändrades eller inte fanns. Samtliga upplevde sig även osäkra gällande vilka resurser samhället erbjöd och önskade att det fanns mer information att få.

”jag fick inte så mycket hjälp från verksamheten... Även om man ska vara inskriver där för att få hjälp, så fick ja inte det”. – Informant D

Det framkom att verksamheter som utformar stödfunktioner efter individuella behov ansågs mer givande. Stödfunktioner med ett holistiskt synsätt som involverar samtliga delar av individens situation beskrevs som positiva. Ett exempel som uppgavs från flera var verksamheter som utgår ifrån vad individen klarar av och tycker om för att hitta arbete som passar i tid och uppgifter.

5.4. Familj och vänners stöd

Resurser och stöd i samhället upplevdes av informanterna som viktigt men stöd från anhöriga och vänner i en period som präglas av förändringar och osäkerhet beskrevs vara nödvändigt för att ta sig an övergången från skola till arbete eller vidare studier.

5.4.1. Stöd i övergången

I övergången uppgavs familjen ha bidragit med praktiskt stöd i form av ekonomi, tillfälligt boende eller transport. Det praktiska stödet upplevdes positivt. Utöver det praktiska stödet har informanterna även upplevt familj och vänner som emotionellt stöttande. Det emotionella stödet har beskrivits att finnas där och uppmuntra informanterna i svårare perioder. Vägledning i tankar och känslor kring framtid och mående har enligt informanterna haft en positiv inverkan.

“Jag har ju alltid haft min far. Han har alltid hämtad mig och hjälpt mig med såna grejer” - Informant C

Trots det informella stödets upplevda nödvändighet beskrev informanterna att familj och vänner även utgjorde ett hinder till att uppnå målet i övergången. Familj och vänner som tog avstånd samt hade en negativ syn på informantens livsval av karriär och identitet har beskrivits påverka måendet och framkalla känslor ensamhet och övergivenhet. Måendet och känslor uppgavs påverka självkänslan och tron på sig själv vilket vidare har haft en inverkan i övergången.

Majoriteten av informanterna hade i övergången upplevt någon form av psykisk ohälsa exempelvis depression. Det framkom att den närmaste omgivningen skrämdes av psykisk ohälsa och därmed tog avstånd, vilket upplevdes förvärra situationen.

”Jag tappade mycket vänner... och familjemedlemmarna, dom mycket avstånd. Det var väldigt jobbigt, man känner sig övergiven och ensam”. – Informant B

6. Diskussion

6.1. Metoddiskussion

Bekvämlighetsurvalet som tillämpades i studien bedömdes lämpligt för att komma i kontakt med en målgrupp som ansågs svår att rekrytera då det inte finns någon tydlig väg för kontakt. Snöbollsurvalet tillkom då insamlade data ansågs otillräckligt och urvalet behövde utvidgas för att skapa en variation av upplevelser. Malterud (2014) menar att det är viktigt att ha en flexibel design för att hantera oförutsedda händelser. Att urvalsmetoderna har kombinerats anses fördelaktigt, då det gav fler deltagare och större variation. Kristensson (2014) menar att målgruppen inte bör vara homogen, utan att variation bland informanterna ger ett bredare resultat. Kön fördelningen och informanternas varierande åldrar anses representativt för målgruppen (Statistiska Central Byrån (SCB), 2018) och har varit gynnsam för resultatets omfattning. Enligt Bengtsson (2016) ökar en representativ målgrupp resultatets överförbarhet unga vuxna som genomgår övergången från skola till arbete eller vidare studier samt deltar eller har deltagit i en arbetsinriktad insats i Sverige.

Vid genomförandet togs kontakt huvudsakligen via mail alternativt telefon och endast fåtalet kontakter togs personligen. Det finns ingen tydlig indikation på att det har påverkat antalet deltagare, dock anses det att personlig kontakt hade gett större möjligheter till att förklara vad och hur verksamheten förväntades hjälpa till med och att möjlighet fanns för samarbete.

Intervjuguidens utformning där frågor kategoriserades efter demografi, övergången och stöd anses fördelaktigt för att säkerhetsställa att syftet och frågeställningen kunde besvaras. Att intervjuguiden har grundats i vetenskaplig teori och forskning betraktas som givande för att säkerhetsställa att studien undersöker syftets fenomen (Malterud, 2014). Det anses dock förekomma brister i frågornas utformning och ett tydligare fokus på upplevelser hade varit gynnsamt. Förslag och alternativ till följdfrågor som placerades i intervjuguiden har däremot varit en tillgång för att fånga upplevelser och möjligheten att besvara syftet. För att kontrollera intervjuguiden och frågorna utfördes först en pilotintervju som inkluderades i studien. Enligt Malterud (2014) bör all insamlade data inkluderas och räknas som givande till resultatet (Malterud, 2014). Inga frågor ändrades efter tillfället men i efterhand anses ytterligare en pilotintervju vara nödvändig då bristerna gällande frågornas utformning för att fånga upplevelser uppkom senare. En till pilotintervju hade kunnat ge en annan upplevelse av frågorna och möjliggjort för utveckling av guidens innehåll samt intervjuteknik.

Individuella intervjuer användes som insamlingsmetod då det är av relevans för att besvara studiens syfte och frågeställning (Malterud, 2014). Vid intervjutillfällen var personligt möte utgångspunkten men två intervjuer genomfördes via videosamtal på grund av det geografiska avståndet. Videosamtal istället för endast telefonsamtal anses ha varit fördelaktigt för att informanterna ska få en bild av intervjupersonen känna förtroende att dela med sig av personliga upplevelser som även Denscombe (2018) menar har en viktig funktion vid intervjumetod. I samtliga intervjuer upplevdes informanterna ge sanningsenliga svar och engagerade i frågorna,

vilket ger ett mer tillförlitligt resultat (Bengtsson, 2016). Informanterna hade innan intervjun endast fått tagit del av generell information av intervjufrågornas innehåll vilket tidvis medförde upplevda svårigheter att ge svar på frågorna i stunden. Frågornas innehåll kunde givits tidigare, dock med en risk enligt Kvale och Brinkmann (2014) att informanten förbereder sina svar och utelämnar information.

Större del av analysen har utförts tillsammans. Kristensson (2014) menar att vissa steg bör bearbetas enskilt för att sedan sammanföras vid diskussion (Kristensson, 2014). För- och nackdelar gällande enskilt eller gemensamt arbete har under tiden diskuterats. Metoden som använts anses ha varit fördelaktig för analysen då det gemensamma arbetet möjliggjort för reflektion och diskussion gällande all data. Studiens metod anses ha bidragit till en djupare bearbetning och minskad möjlighet att relevant data utesluts. Bengtsson (2016) belyser vikten av att en studieprocess inte exkluderar betydande data vilket indikerar att den aktuella studiens analysmetod anses gynnsam för resultatets trovärdighet. Ringa erfarenhet och mänsklig bias kan ha påverkat trovärdigheten då gemensamma tolkningar kan ha vinklat resultatet. Resultatet har dock stärkts med empiri vilket även anses fördelaktigt för resultatets trovärdighet (Bengtsson, 2016).

6.2. Resultatdiskussion

I resultatet framkom övergången från skola till arbete eller vidare studier som en komplex och individuellt formad tid i livet. Oberoende av livssituation exempelvis familjeförhållande eller arbete, har informanterna upplevt tiden som komplicerad. Jensen Arnett (2007) framställer övergången från skola till arbete som den mest heterogena perioden i livet då perioden i stor utsträckning saknar struktur vilket genererar känslor av att befinna sig mitt emellan. Vilket stödjer och förklarar resultatet att det i den aktuella studien framkom en ostrukturerad variation av förekommande aktiviteter i övergången som vidare indikerar den allt mindre homogena övergången. Trots en individuellt formad övergång beskrevs likartade upplevelser och känslor av samtliga informanter. Osgood, Foster, Courtney (2010) menar att unga vuxna står inför flertalet utmaningar som kan upplevas svåra att hantera under övergången vilket var förväntat innan studiens genomförande samt stämmer överens med resultatet.

I den aktuella studien visar resultatet att samhällets politiska, ekonomiska och kulturella strukturer inverkar i stor utsträckning på övergången från skola till arbete eller vidare studier för unga vuxna. Arbete beskrevs som det huvudsakliga målet då samhället bygger på alla individers ekonomiska bidragande. Informanterna upplevde att arbete är ett krav från samhället och därför utgör målet med övergången. Upplevelsen om arbete som ett krav bekräftas av Leufstadius, et al. (2009) som framställer arbete som ett sätt att bidra till samhällsliga funktioner exempelvis skatt och arbetskraft samt leva upp till omgivningens normer där anställning ger en känsla av normalitet och acceptans. Resonemanget anses förklara resultatet om rädslan för arbetslöshet och varför informanterna tar osäkra anställningar som påverkar deras mående negativt. Kielhofner (2012) menar att för höga krav och utmaningar kan orsaka att aktiviteter känns ogenomförbara vilket kan liknas med resultatet om att samhällets krav på att arbeta utgör hinder och upplevs svårt att hantera.

Att gå från barn till vuxen framkom i resultatet som en förväntning från samhället där självständighet var det primära. Självständigheten innebar ett nytt ansvar i bredare omfattning där informanterna vill vara mer autonoma i sin livssituation. I den aktuella studiens resultat framställs vuxenblivande som svårt att hantera vilket kan ställas i relation till det Siembab och Stawarz (2017) menar med att unga vuxna efter avslutad skola får en mer aktiv och auktoriserad

position i samhället med fler krav och skyldigheter. Resultatet visar på att vara självständig till viss del är beroende av ekonomi då vuxenblivande inkluderar ekonomiskt relaterade aktiviteter, bland annat betala räkningar. En upplevelse att vara ekonomiskt oberoende från tidigare vårdnadshavare belyses vilket anses stärka den unga vuxnas känsla av autonomi och inge upplevelser av stolthet. Leufstadius, et al. (2009) menar att ett ekonomiskt självförsörjande genererar meningsfullhet och motivation som stärker individens självständighet.

Resultatet påvisar att övergången innebär nya områden med större ansvar. Roller förändras genomgående och tiden i övergången innebär utforskande och utveckling av personligheten där informanterna emellanåt upplever förvirring eller missnöje med sig själv. Kielhofner (2012) menar att roller är nära kopplade till uppfattningen om sig själv i relation till omgivningen samt förväntningar och krav som rollen innebär (Kielhofner, 2012). Det kan förklara informanternas svårigheter att ta sig an nya förväntningar då omgivningen förändras i samband med avslutad skolgång. Unruh (2004) menar att oro och sorg är vanligt när roller förloras och kan påverka möjligheten att utforska nya roller samt påverka en individs psykosociala välmående, vilket stärker resultatet.

Enligt Förvaltningslagen (SFS 2017:900) ska myndigheter samverka med andra myndigheter och inhämta information som är av vikt för att hjälpa individen. I resultat framkom kommunikation mellan instanser och olika professioner som en fundamental del vid samhällseliga insatser för att främja ett positivt utfall av övergången. Socialstyrelsen (2017) indikerar att samordning är av vikt för att lämplig insats ska ges av rätt profession vid rätt tillfälle. Resultatet antyder att samordnade insatser inte praktiserats utifrån den statliga målsättningen då en bristande samordning upplevdes mellan stödfunktioner. Det inverkar på upplevelsen av insatsens effekt och orsakade en minskad tillit till kommunala och statliga verksamheter. Osäkerhet kring utbud av samhällets resurser framkom orsakas av bristande information från statliga, kommunala och privata aktörer. Resultatet indikerar att stöd för unga vuxna i övergången kan vara otillgängligt och övergången således mer utmanande vilket även förklaras av Bolic Baric, Hemmingsson, Hellberg, Kjellberg (2017) som menar att formellt stöd i en komplex övergång underlättar eller är direkt avgörande.

Townsend & Wilcock (2004) påtalar vikten av att individen står i centrum och inkluderas vid utformningen av samhällseliga stödsatser. Genom att integrera och inkludera individens livssituation som helhet kan stödet optimeras. Även Eismann et al. (2017) påtalar vikten av individcentrerade insatser men menar att det även är av vikt för att främja självständighet och skapa hållbara situationer. Ett samband anses framkomma i resultatet där informanterna menar att stöd som involverar samtliga delar i individens situation samt utformas efter individuella förutsättningar upplevs positiva och mer givande.

Fortsättningsvis framkommer resultat om främjande och hindrande informell social omgivning i övergången från skola till arbete eller vidare studier. Resultatet visar på att familj och vänner agerade emotionellt och praktiskt stöttande. Emotionellt stöd beskrevs uppmuntra i svårare perioder och ge vägledning i såväl känslor som framtids tankar och praktiskt stöd har bidragit med tillfälligt boende, transport och ekonomi. Isaksson, Lexell och Skär (2007) menar att emotionellt stöd kan skapa en känsla av tillhörighet, mod och motivation vid nya och svåra situationer medan praktiskt stöd kan motivera och underlätta deltagande i aktiviteter. Familj blir därför nödvändigt då de fyller en funktion där samhällets resurser är mer otillgängliga. Samtidigt framkom familj och vänners agerande periodvis som hindrande för att hantera nya situationer. Resultatet visar på att familj som inte stöttade informanternas livsval framkallade upplevelser av ensamhet och övergivenhet. Familj som bland annat tog emotionellt avstånd på grund av psykisk ohälsa uppges i resultatet påverka måendet, självkänslan och självförtroendet

negativt. Enligt World Health Organization (WHO) (2003) "Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa" påverkar familjemedlemmars attityder personliga beteenden och handlingar. Negativa attityder inverkar på en individs människovärde och självuppfattning. Vidare menar Christiansen, Baum & Bass (2015) att negativa handlingar och attityder kan ge upphov till stress och ångestrelaterade känslor. Det indikerar att avsaknad eller negativ inställning från familj påverkar välmående i stor utsträckning vilket även framkommer i resultatet. Socialt stöd från familj anses utgöra en viktig funktion i hur unga vuxna hanterar och reagerar på svårigheter eller nya situationer i en komplex övergång.

Det resultat som framkommit i den aktuella studien anses bidra med kunskap kring övergången från skola till arbete eller vidare studier som en enskild aktivitetsperiod. Studien anses vara av relevans för verksamheter och professioner som arbetar med unga vuxna som genomgår övergången. Den aktuella studiens resultat menar att unga vuxnas övergång formas av interaktion mellan omgivningen och individuella färdigheter och förmågor. Unga vuxna utsätts ständigt för krav och nya förväntningar, därför bör en medvetenhet finnas kring att unga vuxna upplever svårigheter att skaffa och bibehålla ett arbete, leva upp till rollen som vuxen och ta sig an nya ansvarsområden. Enligt Sveriges Arbetsterapeuter (2016) besitter arbetsterapeuten en kompetens kring individ, miljö och aktiviteter i relation till hälsa och är därför en profession av värde för unga vuxna i övergången såväl på individ- som samhällsnivå. Resultatet indikerar vikten av samarbete mellan professioner och instanser vid insatser i övergången och ett interprofessionellt förhållningssätt anses därför nödvändigt att tillämpa.

7. Konklusion

Den här studien har beskrivit upplevelser av övergången från skola till arbete eller vidare studier för unga vuxna. Övergången har utifrån individuella intervjuer framkommit som en komplex och osäker tid. Unga vuxna upplever svårigheter att hantera nya krav då gamla roller har förlorats och nya mer ansvarstagande roller måste utforskas. Vuxenblivande upplevs som en förväntan från samhället vilket associeras med självständighet där lönen som ett arbete genererar beskrivs som avgörande. I denna redan komplicerade övergång blir samhällets förväntningar problematiska att hantera och unga vuxna upplever stress, ångest och ensamhet i sin situation. Studien belyser förekomsten av unga vuxnas behov av stöd i övergången. Insatser från hälso- och sjukvård samt andra kommunala och statliga instanser har nyttjats men inte tillgodosett de unga vuxnas behov. Den allt mindre homogena övergången yrkar på en förändring kring hur insatser utformas och implementeras. Klientcentrering och interprofessionell samverkan framkommer som nödvändigt för ett positivt och effektivt stöd men mer forskning kring den komplexa övergången och unga vuxnas individuella behov erfordras. Preventiv arbete på samhällsnivå anses kunna möjliggöra för en mindre problematisk övergång, men forskning inom området är bristfälligt.

8. Referenser

- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *NursingPlus Open*, 2, 8-14. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.npls.2016.01.001>
- Bolic Baric, V. (2016). Support in school and the occupational transition process – Adolescents and young adults with neuropsychiatric disabilities. (Akademisk avhandling, Linköpings Universitet, Linköping. Linköping: LiU-Tryck
- Bolic Baric, V., Hemmingsson, H., Hellberg, K., & Kjellberg, A. (2017). The Occupational Transition Process to Upper Secondary School, Further Education and/or Work in Sweden: As Described by Young Adults with Asperger Syndrome and Attention Deficit Hyperactivity Disorder. *Journal of Autism Development Disorder*, 47, 667-679. doi:10.1007/s10803-016-2986-z
- Christansen, C., Baum, C.M. & Bass, J.D. (2015). *Occupational therapy: performance, participation and well-being*. (uppl: 4.). Thorofare: Slack Incorporated.
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (uppl. 4). Lund: Studentlitteratur AB
- Eismann, M. M, Weisshaar, R., Canpreta, C., Clerary, D. S., Kirby, A. V., & Persch, A. C. (2017). Centennial Topics – Characteristics of students receiving occupational therapy services in transitions and factors related to postsecondary success. *American Journal of Occupational Therapy*, 71(3), 1-8. doi:10.5014/ajot.2017.024927
- FN:s konventioner om mänskliga rättigheter (SFS 2011). Hämtad från Regeringen: <https://www.regeringen.se/49baf9/contentassets/d6d5653029e14e338a4b86f5f4b34c6b/fns-konventioner-om-manskliga-rattigheter>
- Förvaltningslagen (SFS 2017:900). Stockholm: Justitiedepartementet
- Giddens, A. (2007). *Sociologi* (uppl: 4). Lund: Studentlitteratur
- Giddens, A., & Sutton, P. (2014). *Sociologi* (uppl. 5). Lund: Studentlitteratur AB
- Hellberg, K., & Kjellberg, A. (2012). Övergångsprocessen från skola till vidare studier och arbete (2012:4). Linköping: LiU-tryck
- Hwang, P., Frisé, A., & Nilsson, B. (2018). *Ungdomar & unga vuxnas utveckling och livsvillkor*. Stockholm: Natur & kultur
- Hwang, P., & Nilsson, B. (2011). *Utvecklingspsykologi* (uppl: 3). Stockholm: Natur och Kultur
- Isaksson, G., Lexell, J., & Skär, L. (2007). Social support Provides Motivation and Ability to participate in Occupation. *OTJR: Occupation, Participation and Health* 27(1). Doi: 10.1177/153944920702700104
- Jensen Arnett, J. (2007). Emerging Adulthood: What Is It, and What Is It Good For?. *Society for Research in Child Development*, 1(2), 68-73. doi: 10.1037/0003-066X.55.5.469

- Kielhofner, G. (2012) *Model of Human Occupation: Teori och tillämpning*. Lund: Studentlitteratur
- Kristensson, J. (2014). *Handbok i uppsatsskrivande och forskningsmetodik för studenter inom hälso- och vårdvetenskap*. Stockholm: Natur & Kultur AB
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (uppl. 3). Lund: Studentlitteratur AB
- Law, M. (2002). Participation in the Occupations of Everyday Life. *American journal of Occupational Therapy*, 56(6), 640-649. doi: 10.5014/ajot.56.6.640
- Leufstadius, C., Eklund, M., & Erlandsson, L-K. (2009). Meaningfulness in work - Experiences among employed individuals with persistent mental illness. *Work*, 34(1), 21-32. doi:10.3233/WOR-2009-0899
- Lidström, L. (2009). *En resa med osäkra mål Unga vuxnas övergångar från skola till arbete i ett biografiskt perspektiv*. Umeå: Umeå Universitet
- Lorentzen, T., Bäckman, O., Ilmakunnas, I., & Kauppinen, T. (2018). Pathways to Adulthood: Sequences in the School-to-Work Transition in Finland, Norway and Sweden. Doi: 10.1007/s11205-018-1877-4
- Malterud, K. (2014). *Kvalitativa metoder i medicinsk forskning: en introduktion* (uppl. 3:1). Lund: Studentlitteratur AB
- Osgood, D W., Foster, E M., & Courtney, M E. (2010). Vulnerable Populations and the Transition to Adulthood. *The Future of Children*, 20(1), 209-229. doi: 10.1353/foc.0.0047
- Siembab, M., & Stawarz, N. (2017). How Does Life Satisfaction Change During the Transition from School to Work? A Study of Ninth and Tenth-Grade School-Leavers in Germany. *Journal of Happiness studies*, 1-19. Doi: 10.1007/s10902-017-9945-z
- Socialstyrelsen. (2017). *Att öka förutsättningar för egen försörjning - unga vuxna i verksamheten ekonomiskt bistånd (SFS 2017:6:13)*. Hämtad från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20651/2017-6-13.pdf>
- Socialstyrelsen. (2017). *Om fast vårdkontakt och samordnad individuell plan: Nationell vägledning*. Hämtad från [Http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20723/2017-10-25.pdf](http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20723/2017-10-25.pdf)
- Socialtjänstlag (SFS 2001:453). Hämtad från Riksdagens webbplats: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453
- Statens offentliga utredningar (SOU). (2013). Unga som varken arbetar eller studerar – statistik, stöd och samverkan (SOU 2013:74). Stockholm: Elanders Sverige AB
- Statens offentliga utredningar. (2018a). Vårt gemensamma ansvar - för unga som varken arbetar eller studerar. (SOU 2018:11). Stockholm: Elanders Sverige AB

Statens offentliga utredningar. (2018b). Uppdrag: Samverkan 2018 – många utmaningar återstår. (SOU 2018:12). Stockholm: Elanders Sverige AB

Statistiska central byrån (SCB). (2018). Sveriges befolkningspyramid. Hämtad 2018-11-25 från <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/sveriges-befolkningspyramid/>

Sveriges Arbetsterapeuter (2016). *Kompetensbeskrivningar för arbetsterapeuter*. Nacka: Sveriges Arbetsterapeuter

Townsend, E., & Wilcock, A A. (2004). Occupational justice and Client-centred Practise: A Dialogue in Progress. *Canadian Journal of Occupational Therapy* 71(2) 75-87. Doi: 10.1177/00841740407100203

Unruh, A M. (2004). reflections on “So... what do you do?” Occupation and the construction of identity. *Canadian Journal of Occupational Therapy* 71(5), 290-295. Doi: 10.1177/000841740407100508

Vetenskapsrådet. (2017). God forskningssed. [Elektronisk resurs]. Hämtad från: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/>

Wilcock, A. (2006). *An occupational perspective of health* (uppl: 2). Thorogare, NJ: Slack Incorporation

World Health OrganizationSverige. Socialstyrelsen (2003). *Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa: svensk version av International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)*. Stockholm: Socialstyrelsen

Bilaga 1: Informationsbrev verksamhet

Förfrågan om genomförande av studie

Vi är två arbetsterapeutstudenter, Josefine Tapper och Sanna Svedlund som studerar på Linköpings universitet. Vi ska under 2018 skriva en kandidatuppsats som syftar till att undersöka hur unga vuxna upplever övergången från skola till arbete. Vi vill även ta reda på om unga vuxna upplever ett behov av stöd och i så fall hur stödet upplevs.

För att besvara syftet vill vi genomföra intervjuer med personer som deltar i någon av de stödsatser som ni erbjuder unga vuxna. Vi önskar därför hjälp från er för att komma i kontakt med personer som stämmer överens med våra kriterier och vill delta i studien. Detta genom att vi om möjligt får träffa potentiella deltagare och informera om vår studie samt lämna ett informationsbrev. Alternativt att ni lämnar ut vårt informationsbrev.

Vi söker personer som:

- Avslutat gymnasieutbildning (kräver ej fullständig utbildning eller fullständigt betygsdokument)
- är mellan 18–30 år
- Pratar och förstår svenska
- Deltar eller har deltagit i arbetsinriktade insatser

Vi hoppas kunna genomföra omkring 15 intervjuer under 2018 där vi uppskattar att varje intervju tar högst en timme. Platsen för intervjun bestäms i samråd med deltagaren, förslagsvis en lokal på Linköpings universitet eller om det finns möjlighet på er verksamhet. Intervjuer kommer att spelas in. Allt material kommer att skyddas så att endast vi och vår handledare har tillgång till det.

Deltagandet i studien är helt frivilligt och varje deltagare har rätt att avbryta sin medverkan när som helst under studiens gång. Namn och personliga uppgifter kommer inte att skrivas ut i uppsatsen, vilket innebär att varje deltagare är helt anonym.

Om ni har möjlighet att hjälpa oss komma i kontakt med potentiella deltagaren vill vi gärna höra era åsikter och tar självklart emot förslag på områden eller frågor för att ni ska ha möjligheten att påverka innehållet i intervjun. Vår förhoppning är att uppsatsens resultat kan vara intressant för er verksamhet och vi kommer därför gärna och presenterar vårt arbete när uppsatsen är färdig. Ni får även ta del av uppsatsen via mail eller som utskriven kopia om så önskas.

Vid frågor eller funderingar, kontakta oss gärna!

Tack på förhand!

Josefine Tapper
Arbetsterapeutstudent

Sanna Svedlund
Arbetsterapeutstudent

Handledare för studien:
Moa Yngve, Leg. Arbetsterapeut, MSc

Svarsblankett

Jag som ansvarig chef har tagit del av ovanstående information och godkänner att en studie med syfte att undersöka hur unga vuxna upplever övergången från skola till arbete genomförs inom verksamheten.

Datum: _____ Ort: _____

Underskrift: _____

Bilaga 2: Informationsbrev deltagare

Informationsbrev och samtycke

En fråga till dig som deltar eller har deltagit i en arbetsinriktad insats och är mellan 18–30 år

Vi är två arbetsterapeutstudenter, Josefine Tapper och Sanna Svedlund som studerar på Linköpings universitet. Vi ska under 2018 skriva en kandidatuppsats där vi vill undersöka hur unga vuxna som deltar eller har deltagit i en arbetsinriktad insats beskriver övergången från skola till arbete. Vi vill därför i vår studie intervjua personer som avslutat sin gymnasieutbildning (fullständig utbildning eller fullständigt betygsdokument är ej ett krav) och är mellan 18–30 år.

Med detta informationsbrev tillfrågar vi dig om du vill delta i studien? Deltagande är frivilligt och du har rätt att avbryta din medverkan när som helst under studiens gång. Frågorna kommer att handla om hur du upplever tiden från att du slutat skolan till att börja arbeta. Du har alltid rätt att avstå från att svara på en fråga. Tillfället kommer uppskattningsvis ta högst en timme där både Josefine och Sanna medverkar och samtalet kommer att spelas in. Intervjun kommer att äga rum på en plats som vi i samråd med dig kommer överens om och som för dig känns bekväm.

All insamlad data kommer att skyddas så att endast vi och vår handledare har tillgång till allt material. Vi kommer inte skriva ut ditt namn eller personliga uppgifter vilket innebär att du är helt anonym.

Deltagande i denna intervju är ej kopplat till den arbetsinriktade insatsen och kommer heller inte att påverka servicen från verksamheten.

Om du kan tänka dig att delta är vi tacksamma om du fyller i svarsenkäten och lämnar den till din kontaktperson senast den så snart som möjligt. Din kontaktperson vidarebefordrar den till oss.

Vid frågor eller funderingar kontakta oss gärna!

Med Vänliga Hälsningar
Josefine Tapper
Arbetsterapeutstudent

Sanna Svedlund
Arbetsterapeutstudent

Handledare för studien:
Moa Yngve
Leg. Arbetsterapeut, MSc

Svarsenkät

- Ja**, jag accepterar att delta i studien.
 Jag har fått information om att deltagandet är frivilligt och går att avbryta när som helst.

Om du vill ta del av den färdiga uppsatsen vänliga fyll i mail nedan.

Om du tackar **Ja** till att delta i studien. Fyll i namn och hur du vill bli kontaktad för att bestämma plats och tid för intervju.

Namn: _____

Mail: _____

Telefon: _____

Bilaga 3: Intervjuguide

Inledningsfrågor

Kön _____

Ålder _____

Har du gått i gymnasiet? _____

- Om ja, hur länge gick du i gymnasiet? _____

- Om ja, vilket program läste du? _____

När slutade du skolan? _____

Hade du något stöd i skolan under din gymnasietid? _____

- Om nej, upplever du att det hade behövt det? _____

Hur länge har du haft kontakt med verksamheten? _____

Information kring enkät - stöd – (Skolverket, 2015)	<ul style="list-style-type: none"> - Du kommer börja med att fylla i en kort enkät. Där finns det en fråga angående stöd. Med stöd menar vi om du har fått någon extrahjälp i skolan. - Exempelvis om du har fått några anpassade läromedel eller en speciallärare som arbetat extra med dig.
Samtycke – de fyra forskningsetiska principerna (Kristensson, 2014)	<p>Gå igenom samtycke och information</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nu har vi muntligt gått igenom samtycke, samma information som tidigare stod i ditt informationsbrev, vill du fortfarande delta i studien? - Har du några frågor innan vi börjar?

Intervjuguide

Syfte

Syftet med studien är att beskriva hur unga vuxna upplever övergången från skola till arbete eller vidare studier

- Upplever unga vuxna behov av stöd i övergången från skola till arbete eller vidare studie, och i sådana fall vilken typ av stöd

Datum: _____

Intervjutid: _____

Intervjuare: _____

Övergången

<p>Viljekraft (erfarenheter, tidigare upplevelser & handlingar – påverkan på övergången (Kielhofner, 2012)</p>	<p>1. Beskriv tiden efter att du slutade gymnasiet?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vad fyllde du dagarna med? - Vad ville du göra? - Varför gjorde du som du gjorde? - Hur upplevde du den tiden <p>2. Berätta om hur en vanlig dag ser ut för dig idag?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hur ser en vanlig dag ut? (rutiner, vad gör du under olika tider av dagen)
<p>Vanebildning - vi vill veta hur har individens aktivitets repertoar och vanor (Kielhofner, 2012)</p>	<p>3. Beskriv hur dina dagar har förändrats sedan du slutade gymnasiet?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rutiner, tider, aktiviteter - Hur upplever du den förändringen?
<p>Roller - har personens syn på sig själv förändrats och varför? (Kielhofner, 2012)</p>	<p>4. Upplever du att du som person har förändrats sedan du slutade gymnasiet, i så fall beskriv hur?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vad innebär denna förändringen (vad innebär rollen)
<p>Roller – vem personen önskar att bli (Kielhofner, 2012)</p>	<p>5. Berätta hur ser du på dig själv i framtiden?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vad vill du göra? - Har du några mål och drömmar? - Hur ska du nå dina mål och drömmar (tänk på alla målen, även delmål)?
<p>Uppfattning om den egna förmågan - hur personen ser på sina egna förmågor och upplever dessa som främjande eller hindrande (Kielhofner, 2012)</p>	<p>6. Hur ser du på dina möjligheter att nå de mål du har?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utifrån vem du är? - Utifrån vad du tycker att du är bra eller mindre bra på?
<p>Miljöfaktorer - Vi vill veta om den sociala, politiska, ekonomiska och kulturella miljön påverkar personen i övergången</p>	<p>7. Beskriv vad som motiverar dig till att nå dina mål?</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Vad tycker du är viktigt med ditt mål?)

Värderingar - övertygelser, pliktkänsla. Är det individen själv eller samhälle som anser att man bör arbeta Inre faktorer (Kielhofner, 2012)	
---	--

Stöd

	8. Är det något du anser att du skulle behöva hjälp med för uppnå dina mål?
Formellt- och informellt stöd (Bolic Baric, 2016)	9. Berätta hur du kom i kontakt med verksamheten och hur ni arbetar tillsammans? - Varför kom du i kontakt med verksamheten? - Vad får du för stöd? - Är det något du saknar i erat arbete tillsammans?
Formellt – hur har den politiska och ekonomiska miljön inverkat på övergången (Bolic Baric, 2016)	10. Har du varit eller är du i kontakt med andra verksamheter eller organisationer? Exempel: arbetsförmedlingen, yrkesvägledare, sjukvården - Hur har du upplevt den kontakten? Vad har det gett dig? Är det något som du saknar i er kontakt?
Informellt stöd (Bolic Baric, 2016)	11. Har familj och/eller vänner varit stöttande för dig för att du ska kunna nå dina mål? (När du slutade gymnasiet, nu) - Kan du beskriva på vilket sätt? - Hur har du upplevt det?

Avslutningsfrågor

	Nu har inte vi några fler frågor. Innan vi avslutar är det något mer du vill berätta?
--	---